

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. XIV. Quid enthymema, & quotuplex: quibus constet epicherema, & quomodo refellatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

præcipit Apollodorus: tanquam perierit hæc ratio media, & nihil cum ipsius causæ utilitate sit deliberandum. Hæc præcipiunt qui ipsi non dicunt in foro: ut ¹ acies à securis otiosisque compositæ, ipsa pugnæ necessitate turbentur. ² Namque omnes fere qui legem dicendi quasi quædam mysteria tradiderunt, certis ³ non inveniendorum modo argumentorum locis, sed concludendorum quoque nos præceptis alligaverunt: de quibus brevissime prælocutus, quid ipse sentiam, id est quid clarissimos oratores fecisse videam, non tacebo.

¹ *Acies.*] Alii, *Artes.*

² *Namque omnes.*] Fabius existimat majorem esse libertatem in arte dicendi, quam ut necessariis alliganda sit præceptis. itaque sæpenumero antea dixit, *utilitate* quæcunque præcepta mutari, cum ipsa præcepta *utilitatis* causa sint

reperita. *Idem.*

³ *Non inveniendorum modo, &c.*] *Argumenta* primum inveniuntur ad faciendam fidem, deinde in formam quandam argumentationis effinguntur, ut optime concludant. Itaque alterum *inventionis* est, alterum *iudicii*. *Idem.*

C A P. XIV.

Quid enthymema, & quotuplex: quibus constet epicherema, & quomodo refellatur.

14 **I**gitur enthymema, & ¹ *argumentum* ipsum, id est rem quæ probationi alterius adhibetur, appellant, & argumenti elocutionem. ² Eam vero dixi duplicem. Ex consequentibus, quod habet propositionem, conjunctamque ei protinus probationem: quale pro Ligario, *Causa tum dubia, quod erat aliquid in utraque parte quod probari posset: nunc melior ea certe*

Hoc caput pertinere videtur magna ex parte ad *judicium*. nam de partibus argumentationis loquitur, quoque pacto *epicherema* refutetur: quod ad refutationem quoque spectat. nec enim solum refellimus adversariorum *contradictiones* & rationes, verum etiam *argumentationes* male conclusas. *Turnebus.*

¹ *Argumentum ipsum.*] Boëth. in *Top.* Vis sententiæ ratioque ea qua clauditur oratio cum aliquid probatur am-

biguum, *argumentum* vocatur. Ipsa argumenti elocutio, *argumentatio* dicitur. *Pithæus.*

² *Eam vero.*] *Enthymema* Fabio, ut est argumentatio, significat conclusionem à consequentibus & pugnantibus: Arist. vero significat *omnem syllogismum imperfectum*. ceterum hoc exemplum potius ab eventis videtur esse quam à consequentibus. atque adeo Fab. cap. de exemplis, *argumentum* esse dixit à deorum auctoritate. *Turneb.*

¹ *Habet*

ea certe judicanda est, quam etiam dii adjuverunt. ¹Habet enim propositionem probationemque, non habet conclusionem. Ita est ille imperfectus syllogismus. Ex pugnantis vero, quod etiam solum *enthymema* quidam vocant, fortior multo probatio est. Tale est Ciceronis pro Milone, *Ejus igitur mortis sedetis ultores, cujus vitam si putetis per vos restitui posse, nolitis.* Quod quidem etiam aliquando multiplicari solet ut est ab eodem & pro eodem reo factum, *Quem igitur cum omnium gratia noluit, hunc voluit cum aliquorum querela? quem jure, quem loco, quem tempore, quem impune, non est ausus, hunc injuria, iniquo loco, alieno tempore, cum periculo capitis non dubitavit occidere?* Optimum autem videtur enthymematis genus, cum proposito dissimili vel contrario ratio subjungitur: ²quale est Demosthenis, *Non enim si quid unquam contra leges factum est, idque tu es imitatus, idcirco te convenit poena liberari: quin e contrario damnari multo magis.* Nam ut si quis eorum damnatus esset, tu haec non scripsisses: ita damnatus tu si fueris, non scribet alius. ³Epicherematos & quatuor & quinque, & sex etiam factae sunt partes à quibusdam ⁴Cicero maxime quinque defendit, ut sit *propositio*, deinde *ratio* ejus, tum *assumptio*, & ejus *probatio*, quinta *complexio*: quia vero interim & propositio non egeat rationis, & assumptio probationis, ⁵non nun-

¹ Habet enim.] Tametsi Fab. dicat *enthymema* à consequentibus non habere conclusionem, sed propositionem cum ratione, recentiores tamen nullum putant esse *enthymema* quod non habeat conclusionem, cum nihil aliud sit *enthymema* quam syllogismus mutilatus, ubi festinata conclusio colligitur ommissa propositione aut assumptione. Itaque *enthymema* à consequentibus non proprie erit *enthymema*. Idem.

² Quale est Demosthenis.] Exemplum hoc sumptum est ex oratione Demosth. contra *Androtionem*, qui decretum tulerat contra consuetudinem & leges, se tamen aliorum exemplo tuebatur. ceterum annotandum est Fabium scribere *usurpassi* pro decretum facere, seiscere,

decernere, more Græcorum, qui *ἀποφειν* sic usurpant. Ita usurpavit Cic. quoque de optimo genere oratorum. Idem.

³ Epicherematos.] Fab. multas opiniones de partibus *Epicherematis* ponit, demum ex Arist. opinione colligit, physica quasi, tres ejus esse partes necessarias, *propositionem*, *assumptionem*, & *complexionem*. Id enim de quo quaeritur, in propositione, quam dialectici *majorem* vocant, comprehenditur. Id per quod probatur, appellatur *assumptio* vel *minor*: denique id quod colligitur ex utraque parte, *conclusio* sive *connexio*. Idem.

⁴ Cicero.] De inven. lib.

⁵ Nonnunquam etiam *complexione* opus non sit.] Si *epicheremati* deerit *complexio*,

nunquam etiam complexione opus non fit, & quadripartitam, & tripartitam, & bipartitam quoque fieri posse ratiocinationem. Mihi & plurimis nihilo minus auctoribus tres summum videntur. Nam ita se habet natura, ¹ ut sit de quo quærat, ² & per quod probetur: tertium adjici potest velut ex consensu duorum antecedentium. Ita erit prima *intentio*, secunda *assumptio*, tertia *connexio*. Nam confirmatio primæ, ³ ac secundæ partis exornatio, eisdem cedere possunt, quibus subjiciuntur. Sumamus autem ex ⁴ Cicerone quinque partium exemplum. *Melius gubernantur ea quæ consilio reguntur, quam quæ sine consilio administrantur.* Hanc primam partem numerant: eam deinceps rationibus variis, & quam copiosissimis verbis approbari putant oportere. Hoc ego totum cum sua ratione, unum puto: alioqui si ratio pars est, est autem varia ratio, plures partes esse dicantur. Assumptionem deinde ponit. *Nihil autem omnium rerum melius quam omnis mundus administratur.* Hujus assumptionis quarto in loco aliam porro inducunt probationem, de quo idem quod supra dico. Quinto inducunt loco complexionem, ⁵ quæ aut id infert solum, quod ex omnibus partibus

non amplius *epichere*ma erit, sed *enthymema*, secundum Arist. nec tamen proterius Fabio, nisi sit à consequentibus & repugnantibus. Turneb.

¹ *Ut sit de quo quærat.*] Ita appellat *propositionem* argumentationis, propterea quod argumentationis summam de qua quæritur explicat. forte etiam respexit ad oratores, qui id de quo quæritur proponere solent cum probare volunt. ac hujusmodi formulam argumentandi Fab. subjicit: ut, *anima est immortalis.* Idem.

² *Et per quod probetur.*] Fabius videtur per id quod probat, duas illas complecti *propositiones*, quæ propositioni de qua quæritur subjiciuntur: ac videtur has præceptiones ad illam potissimum argumentandi formam aptasse. Aliter autem sentiendum, cum id de quo quæ-

ritur non proponitur, sed statim summa argumentationis aperitur, cui *assumptio* subnectitur. Idem.

³ *Ac secundæ partis exornatio.*] Plerunque *assumptioni* loco probationis subjungitur *exornatio* sive *expositio*, quæ est idonea oratio ad locupletandum & augendum. alii certam quoque faciunt speciem argumentationis, ex *propositione*, *ratione*, *rationis confirmatione*, *expositione*: eamque appellant *collectionem*. Idem.

⁴ Cicerone.] Rhetor. 2.

⁵ *Quæ aut id infert solum.*] Duplex est in *epichere*mate concludendi ratio: altera simplex & directa, ut prior: altera veluti more *epilogi*: quæ si seorsum consideretur, efficit eam argumentationem quam appellant *simplicem conclusionem*. Turneb.

partibus cogitur, hoc modo, *Consilio igitur mundus administratur.* aut unum in locum cum conduxerit breviter propositionem & assumptionem, adjungit quid ex his conficiatur, ad hunc modum, *Quod si melius geruntur quæ consilio, quam quæ sine consilio administrantur: nihil autem omnium rerum melius quam omnis mundus administratur: consilio igitur mundus administratur.* Cui parti consentio. In tribus autem quas fecimus partibus, non est forma semper eadem, sed una, ¹ in qua idem concluditur quod intenditur. *Anima immortalis est.* ² *Nam quicquid ex seipso movetur, immortale est: anima autem ex seipsa movetur, immortalis igitur est anima.* ³ Hoc fit non solum in singulis argumentis, sed in totis causis quæ sunt simplices, & in quæstionibus. Nam & hæ primam habent propositionem, *Sacrilegium commisisti, hominem occidisti. Non quisquis hominem occidit, cadis reus tenetur.* Deinde rationem. Sed hæc est in causis & quæstionibus longior, quam in singulis argumentis. ⁴ Et plerunque summa complexione, vel per ⁵ enumerationem, vel per brevem conclusionem testantur quid effecerint. In hoc genere propositio dubia est, de hac enim quæritur. ⁶ Altera est complexio, non par

¹ *In qua idem concluditur.* Ait quoddam *epichyrema* esse, cujus eadem sit propositio & conclusio: quoddam cujus propositio diversa sit à conclusione. *Idem.*

² *Nam quicquid ex seipso movetur.* Argumentatio hæc est Platonis in Phædone. cæterum in hoc genere *epichyrematis*, quæstio est *propositio*, reliqua quæ conclusionem præcedunt, pro *assumptione* habentur. *Idem.*

³ *Hoc fit non solum in singulis.* Duplex est *propositio*: altera enim *dubitabilis* est, ipsamque continet quæstionem: altera vero *prior est argumentationis pars*, quæ probat. Illa igitur superior non solum in argumentis locum habet, sed in totis etiam causis, nimirum simplicibus, quæ una propositione comprehendi possunt, non etiam conjunctis, quia non una

propositione comprehendi possunt, sed multis. *Idem.*

⁴ *Et plerunque summa complexione.* Quemadmodum antea dixit duplicem esse *epichyrematis* conclusionem, ita quoque scribit duplicem esse *complexionem* in causa: cum præsertim omnis causa contineatur *sylogismo* & *epichyremate*. Fit igitur aut per repetitionem superiorum, ut in *epichyremate*: aut simpliciter concludendo, quod efficitur in causa. *Idem.*

⁵ *Enumerationem.* Platonis argumentatio in Axiocho.

⁶ *Altera est complexio.* Aliquando ita contextitur *epichyrema*, ut propositio non videatur esse eadem cum conclusione, potestate tamen & virtute fit eadem. id fit quando id de quo quæritur proponimus, neque argumentationem ad ultimam deducimus conclusionem, sed

in eo

par intentioni, sed vim habens parem. ¹ *Mors nihil ad nos, nam quod est dissolutum, sensu caret, quod autem sensu caret, nihil ad nos.* ² In alio genere non eadem propositio est, quæ connexio. ³ *Omnia animalia meliora sunt quam inanima, nihil autem melius est mundo, mundus igitur animal.* ⁴ Hic potest videri de re contentio. Potuit enim sic constitui ratiocinatio, *Animal est mundus, omnia enim animalia meliora sunt quam inanima.* Cæterum hæc propositio aut confessa est, ut proxima: aut probanda, ut, *Qui beatam vitam vivere volet, philosophetur oportet.* Non enim conceditur. Cætera sequi, nisi confirmata prima parte, non possunt. Est & assumptio interim confessa: ut, *Omnes autem volunt beatam vitam vivere.* Interim probanda, ut illa, *Quod est dissolutum, sensu caret:* cum soluta corpore anima, ⁵ an sit immortalis, vel ad tempus certum maneat, sit in dubio. Quam assumptionem ⁶ alii *rationem* vocant, ⁷ alii *epicherema*. ⁸ *Epicherema* autem nullo

in eo sistimus quod virtute sit idem. *Idem.*

¹ *Mors nihil ad nos.*] Hoc argumentum erat Epicuri. reprehenditur tamen à Plutarcho, quia *major propositio* (à qua vis argumentationis pender) deest, scilicet, mors est dissolutio corporis & animi: defenditur tamen à Gellio lib. 2. cap. 8. Est autem *sortes*, id est, syllogismus acervalis, quando ex primo colligimus ultimum. *Idem.*

² *In alio genere non eadem propositio est.*] Alia species est *epicherematis*, quando id de quo dubitatur non proponitur. tum enim propositio est alia à conclusionis. & hæc vera dicitur *argumentationis propositio*. *Idem.*

³ *Omnia animalia.*] Hæc ratio est Platonis & Stoicorum, qua mundum animal esse probant. Progrediuntur etiam ulterius, ut docet Cic. *secundo de natura deorum*, ac docent mundum sapientem esse, rationalem, deum. *Idem.*

⁴ *Hic potest videri de re.*] Potest etiam constitui ex hoc *epicheremate* superior argumentandi forma, ut initio ponatur

de quo contenditur. *Idem.* Hic potest videri de re, &c.] Quæ sequuntur desunt omnia in vetust. exempl. usque ad librum VII. cap. de Ornatu, eo loco qui est à nobis notatus. Unde apparet mutila esse illa libris duobus VI. & VII. & dimidia fere VII. parte. *Pirb.*

⁵ *An sit immortalis.*] Plato enim animam existimavit immortalem: at Stoici mortalem esse putaverunt, non tamen statim cum corpore perire. itaque (ut ait Cicero) usuram illi temporis dederunt, ut *corvis* & *cornicibus*. *Turneb.*

⁶ *Alii rationem vocant.*] Vel quod in ipsa collectione, de qua diximus, rationis confirmatio, quæ quidem etiam ratio est, assumptionem facit: vel quod etiam in priori specie *epicherematis*, ratio quæ propositioni subvertitur, *assumptio* vocatur. *Idem.*

⁷ *Alii epicherema.*] Nam Hermogeni *epicherema* est ratio quæ ad propositionem dubitabilem probandam affertur. hoc quoque modo *argumentum* est, non *argumentatio*. *Idem.*

⁸ *Epicherema autem nullo.*] Arbitror inter

nullo differt à syllogismis, nisi quod illi & plures habent species, & vera colligunt. veris epicherematis frequentior circa credibilia est usus. ¹ Nam si contingeret semper controversa confessis probare, vix esset in hoc genere usus oratoris. Nam quid ingenio est opus ut dicas, *Bona ad me pertinent*, ² *solus enim sum filius defuncti, vel solus hæres, cum iura bonorum possessio testati* ³ *secundum tabulas testamenti datur, ad me igitur pertinent?* Sed cum ipsa ratio in quæstionem venit, efficiendum est certum id quod probaturi sumus, quod incertum est: ut si ipsa forte intentione dicatur, *Aut filius non es, aut non es legitimus, aut non es solus.* Itemque, *Aut hæres non es, aut iustum testamentum non est, aut capere non potes, aut habes cohæredes.* Efficiendum est iustum, propter quod bona adjudicari nobis debeant. ⁴ Sed tum est necessaria illa summa connexio, cum intervenit ⁵ oratio largior. Aliquando sufficiunt intentio ac ratio, *Silent leges inter arma, nec*

inter epicherema & syllogismum nihil interesse, nisi quod rhetores epicherema frequentius usurpant & nominant, qui versantur circa credibilia magna ex parte, Dialectici autem raro epicherema nominant, frequentius syllogismum, qui magis ex necessariis & veris argumentantur. atque inde differentiam epicherematis & syllogismi petivit Fab. à materiis circa quas rhetores & philosophi versantur, alioqui concludendi genere nihil discrepant. sed & Aristoteli syllogismus est necessarius, demonstratio, syllogismus probabilis, dialecticus appellatus, syllogismus sophisticus qui dicitur *elenchus*, ut videatur epicherema esse syllogismus dialecticus. præterea epicherema fufius est & largius. adjicit enim sæpenumero propositionis & assumptionis rationes & expolitiones: atque hoc videbitur à syllogismo differre, cum hæc in syllogismo raro sint. Species autem dicit, quas dialectici *modos & figuras*. Idem.

¹ Nam se contingeret.] Cum philosophus certis & confessis ad probationem

utatur, fit proinde ut brevius complectatur syllogismum: at cum orator magna ex parte probabilibus utatur, rationes afferre solet suarum propositionum & assumptionum, nec tam breviter epicherema complectitur. Idem.

² Solus enim sum filius.] Hæc ex hypothesis afferuntur in exemplum tanquam necessaria, ut doceat in necessariis non esse opus ingenio oratoris, ideoque oratorem circa credibilia maxime versari. Idem.

³ Secundum tabulas.] Nam interdum possessio contra tabulas datur à prætore, cum scilicet testamento præteriti sunt libri: aliquando secundum tabulas, quando scriptis hæredibus datur possessio. Idem.

⁴ Sed tum est necessaria.] Quando epicherema habet plures rationes & confirmationes, illi subjici debet conclusio, ut intelligatur quid sit effectum: cum autem rationes desunt & expolitiones, potest esse enthymematica argumentatio, ut desit conclusio. Idem.

⁵ Oratio largior.] Pro Milone.

I Rationi

nec se expectari jubent, cum ei qui expectare velit, ante injusta poena luenda sit, quam justa repetenda. Ideoque id enthymema quod est ex consequentibus, ¹ rationi simile dixerunt. ² Sed & singula quoque interim recte ponuntur: ut ipsum illud, *Silent leges inter arma*. Et à ratione fas est incipere, deinde concludere: ut ibidem, *Quod si duodecim tabula nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem si se telo defenderet, interfici impune voluerunt: quis est qui quoquo modo quis interfectus sit, puniendum putet?* Variat autem hic adhuc, & rursus rationem tertio loco ponit, cum videat aliquando gladium nobis ad occidendum hominem ab ipsis porrigi legibus. ³ Prioris autem partis duxit ordinem: *Insidiatori autem & latroni qua potest inferri injusta nex?* hæc intentio. *Quid comitatus nostri, quid gladii volunt?* hæc ratio. Quos habere certe non liceret, si uti illis nullo pacto liceret. hæc ex intentione & ratione connexio. Huic generi probationis tribus occurritur modis, id est per omnes partes: ⁴ Aut enim expugnatur intentio, aut assumptio, aut conclusio, nonnunquam omnia: sed hæc omnia tria sunt. Intentio expugnatur, *Fare occidi eum, qui insidiatus sit*. Nam prima statim pro Milone quaestio est, *an sit ei fas lucem intueri, qui à se hominem necatum esse fateatur*. Expugnatur assumptio omnibus iis quæ de refutatione diximus. Et ratio quidem nonnunquam est vera, cum ejus propositio vera non sit. Interim veræ propositio-

¹ *Rationi simile dixerunt.* Enthymema à consequentibus simile est *etiologia*, quæ propositionis reddit rationem: *enthymema* enim illud propositionem habet, conjunctamque ei protinus probationem, non item enthymema à repugnantibus, quod duntaxat constat oppositione contrariorum. *Turneb.*

² *Sed & singula.* Aut ait Fabius aliquando singularem & unicam poni partem, ut si quaeratur, *an latronem interficere oporteat*: an auxilium legum expectare, simpliciter dicas, *silent leges inter arma*: aut significat singula ita poni, ut sit inter eum propositio cum ratione:

interdum ratio cum conclusione: interdum propositio, ratio, & conclusio. *Idem.*

³ *Prioris autem partis.* Duplex esse potest sensus: nam aut significat Ciceronem dixisse ordinem prioris argumenti incepisse à propositione; aut significat illam argumentationem proximam produxisse, & alia argumentatione firmasse. *Idem.*

⁴ *Aut enim expugnatur intentio.* Intentio solvitur tribus statibus, aliisque rationibus, de quibus egit in refutatione. Hermogenes ait eam solvi *enstasi* & *antiparastasi*. *Idem.*

positionis falsa ratio est. *Virtus bonum est*, verum est. si quis rationem subjiat, *quod ea locupletes faciat*, veræ intentionis falsa sit ratio. Connexio aut vera negatur, cum aliud colligit quam id quod ex prioribus conficitur: aut nihil ad quæstionem dicitur pertinere. Non est vera, sic, *Insidiator jure occiditur*. nam qui curavit ut vim afferat ut hostis, debet etiam ut hostis repelli. recte igitur Clodius ut hostis occisus est. Non utique. Nondum enim Clodium insidiatorem ostendimus: sed fit vera connexio, *Recte igitur insidiator ut hostis occiditur*. Nihil ad nos. Nondum enim Clodius insidiator apparet. ¹ Sed ut potest esse vera connexio & tamen falsa intentio & ratio: ita si illa vera sunt, nunquam est falsa connexio. *Enthymema* ab aliis ² oratorius syllogismus, ab aliis pars dicitur syllogismi, propterea quod syllogismus utique conclusionem & propositionem habet, & per omnes partes efficit quod proposuit: enthymema tantum intentum intelligi contentum fit Syllogismus talis, *Solum bonum virtus: nam id demum bonum est, quo nemo male uti potest. virtute nemo male uti potest. bonum est ergo virtus*. Enthymema ex consequentibus, *Bonum est virtus, qua nemo male uti potest*. Et contra, *Non est bonum pecunia: non enim bonum, quo quisquam male uti potest: pecunia potest quis male uti: non igitur bonum est pecunia*. Enthymema ex pugnans, *An bonum est pecunia, qua quisque potest male uti?* ³ Si pecunia quæ est in argento signato, argentum est: qui argentum omne legavit & pecuniam, quæ est in argento signato, legavit. Argentum autem omne legavit, igitur & pecuniam, quæ est in argento, legavit. Habebit formam syllogismi. Oratori fati

¹ Sed ut potest esse vera.] Præceptum hoc est ductum ex prioribus analyticis Arist. nam ex propositionibus falsis in recta argumentatione verum sequi potest, nunquam tamen ex veris falsum. Idem.

² Oratorius syllogismus.] Propterea quod oratores sæpenumero & crebrius enthymemate utuntur, quam epichremate,

omissa nimirum aliqua perfectæ argumentationis parte: maximeque à repugnantibus & consequentibus. nam philosophi syllogismo integro utuntur. Idem.

³ Si pecunia.] Superiora exempla erant syllogismorum & enthymematum categoricorum. hoc exemplum syllogismi est, & enthymematis hypothetici. Idem.

¹ Perçisse

fatis est dicere, *Cum argentum legaverit omne pecuniam quoque legavit, quæ est in argento.* ¹ Peregisse mihi videor sacra tradentium artes, sed consilio locus superest. Namque ego ut in oratione syllogismo quidem aliquando uti nefas non duco, ita constare totam, aut certe confertam esse aggregationum & enthymematum stipatione minime velim. Dialogis enim & dialecticis disputationibus erit similior, quam ² nostri operis actionibus, quæ quidem inter se plurimum differunt. Namque illi homines docti, & inter doctos verum quærentes, minutius & scrupulosius scrutantur omnia, & ad liquidum confectumque perducunt: ut qui sibi & inveniendi & iudicandi vindicent partes, quarum alteram ³ *τοπικὴν*, alteram *κρίτικὴν* vocant. Nobis ad aliorum iudicia componenda est oratio, & sapius apud omnino imperitos, atque aliarum certe ignaros literarum loquendum est: ⁴ quos nisi & delectatione allicimus, & viribus trahimus, & nonnunquam turbamus affectibus: ipsa quæ iusta ac vera sunt, tenere non possumus. ⁵ Locuples & speciosa vult esse eloquentia: quorum nihil consequetur, si conclusionibus certis & crebris, & in unam prope formam cadentibus concisa, & contemptum ex humilitate, & odium ex quadam servitute,

¹ *Peregisse mihi videor.*] Hac ille in peroratione quadam tradit præcepta vice commonitionis, quæ pertineant ad argumentorum usum: atque hic locus pertinet ad consilium & iudicium, quibus de rebus agit Fab. in fine lib. 6. hic igitur docet aliter argumentari debere dialecticum, aliter oratorem. Idem. *Peregisse mihi videor sacra tradentium.*] Consule si placet I. Casauboni Comment. ad Persii prolog. pag. 18. 19.

² *Nostri operis.*] Opus oratoris vocat orationem, non quamlibet, sed continentem & perpetuam. quanquam nonnunquam orator utitur altercatione post orationem perpetuam: quæ si multitudinem habuerit argumentorum & constipationem, nihil peccaverit. Idem.

³ *Τοπικὴν.*] *Topice* dicitur ea pars dialecticæ, quæ propositis certis locis methodum docet argumenta invenendi. *Critice* vero, quæ argumenta ipsa in certas argumentationum formas redigit, ut nunquam aberremus, & propositum conficiamus & colligamus. Idem.

⁴ *Quos nisi & delectatione.*] *Dialecticæ argumentatio* simpliciter docet, non item orator cum argumentatur. quare argumenta non debet constipare, ut *dialecticus*, sed illis admiscere delectationem, & affectum, sæpenumero vero contentionem. Idem.

⁵ *Locuples & speciosa vult esse, &c.*] Quod multis ostendit Melchior sumius Method. Eloquentiæ. pag. 179.

vitute, & ex copia fatietatem, & ex amplitudine fastidium tulerit. Feratur igitur non seminis, sed campis: ¹ non uti fontes angustis fistulis colliguntur, sed ut latissimi amnes totis vallibus fluat, ac sibi viam, si quando non acceperit, faciat. ² Nam quid lege miserius illa velut præformatas infantibus literas persequentium, & ut Græci dicere solent, ³ quem mater amictum dedit, solícite custodientium? Propositio ac conclusio ex consequentibus & repugnantibus, non inspiret, non augeat, non mille figuris variet ac verset: ut ea nasci, & ipsa provenire natura, non manu facta, & arte suscepta, magistrum fateri ubique videantur? Quis unquam sic dicit Orator? Nonne apud ipsum Demosthenem paucissima hujusmodi reperiuntur? Quæ apprehensa Græci magis (nam hoc solum nobis pejus faciunt) ⁴ in catenas ligant, & inexplicabili ferie connectunt, & indubitata colligunt, & probant confessa, & se antiquis per hoc similes vocant. Deinde interrogati: ⁵ nunquam respondebunt quem imitentur. Sed de figuris alio loco. Nunc illud adijciendum, ne iis quidem consentire me, qui semper argumenta sermone puro & dilucido & distincto, cæterum minime lato ornatoque putant esse dicenda. Nanque ea distincta quidem ac perspicua debere esse confiteor: in rebus vero minoribus etiam sermone ac verbis quam maxime propriis, & ex usu. ⁶ At si major erit materia, nullum ornatum

¹ Non uti fontes angustis fistulis coll.] Vide Jan. Gebhard. Crepund. lib. 3. cap. 5. pag. 113. Ut & Joh. Passeratii Praelection. in Propert. lib. 3. pag. 515.

² Nam quid.] Præcipit Fab. lib. primo, ut literæ insculperentur tabellæ, quo facilius illos ductus literarum & quasi sulcos manus pueri sequeretur, nec aberraret. Idem quoque faciendum suadet Plato in *graphide*. id est, in graphiaria tabella. Turneb.

³ Quem mater amictum, &c.] Proverbum est de his qui ab imbuta semel opinione deduci non possunt, sed qui accepta semel auditaque, qualiacunque

sint, mordicus retinent. Idem.

⁴ In catenas ligant.] Reprehendit *rhetores Græcos sophisticas*, oratoresque sui temporis, qui ex imitatione prava Demosthenis, argumenta constipabant & conferebant. Idem.

⁵ Nunquam respondebunt.] Qui si responderent se imitari aliquem ex veteribus, ridiculi essent ex dissimilitudine orationis. Idem.

⁶ At si major.] Elocutio argumentorum temperanda est ex genere materiae. nam si *gravior erit causa*, elocutio esse debet ornatior & amplior: si *minor*, purior & simplicior. Idem.

natum his, qui modo non obscuret, subtrahendum puto. Nam & sæpe plurimum lucis affert illa translatio, cum etiam ipsi jurisconsulti, quorum summus circa verborum proprietatem labor est, ¹ *littus* esse audeant dicere, ² qua fluctus eludit. Quoque quid natura magis asperum, hoc pluribus condiendum est voluptatibus: ³ & nimis suspecta argumentatio, dissimulatione: & multum ad fidem adjuvat audientis voluptas. Nisi forte existimamus Ciceronem male in hac ipsa argumentatione dixisse, *silere leges inter arma, & gladium nobis interim ab ipsis porrigi legibus*. His tamen habendus modus, ut sint ornamento, non impedimento.

¹ *Listus esse audeant dicere, qua fluctus eludit.*] Id est, ludendo procedit. ut sit quidam undarum ludus & fluctuum. Passeratius in Propert. p. 512. b.

² *Qua fluctus eludit.*] Hæc definitio est Aquilii jurisconsulti, poniturque à Cicerone in *Topicis*. Justinianus in titulo de rerum divisione paulo aliter definiuit: ait enim littus esse, quatenus maximus

hybernus fluctus excurrit. Turneb.

³ *Et nimis suspecta.*] *Dissimulatio* locum habet inter figuras, ut sequentibus libris docebit. hanc igitur figuratam rationem argumentandi utilem esse ait. Potest & alter esse sensus, ut *dissimulationem* appellet orationem remissam & dissimulatam: de qua egit l. 4. in exordio. Idem.